

יוצא לאור לפרשת ויקרא הי' תהא שנת פלאות בכל
(מספר 24)

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
הי' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א

ר' מנחם מענדל ע"ה

בן הרה"ח הרה"ת ר' אלחנן דובער הי"ד

מאראזאוו

מקושר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מה"מ

נולד בעיר ליובאוויטש

זכה לגור ולקבל קירובים

בבית כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בעיר רוסטוב

למד מתוך מסירת נפש בשיבת תו"ת במחתרת

שימש כשו"ב

הי' ממייסדי ושימש בתור מנהל ומשפיע

במתיבתא ובית מדרש במוסד חינוך אהלי תורה

וזכה להשפיע לאלפי תלמידים

בהתוועדויותיו הרבות

הכניס רוח חסידית ושמחה לרבים משומעיו

גידל משפחתו לחסידות ולהתקשרות

והרבה מהם שלוחים בכל קצוי תבל

נפטר בשיבה טובה ר"ח שבט ה'תשע"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

מפתח ותוכן

פרשת ויקרא

א. הנחת רוח המיוחדת לפניו ית' מעבודת הקרבנות* 3

גדר "ריח ניחוח לה" - נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני" (רש"י א, ט) ע"פ פשוטו של מקרא, והטעם שמצינו דבר זה רק גבי קרבנות

פרשת זכור - פורים

ב. מגילת אסתר אינה בטילה לעתיד לבא 9

זכירת עמלק כתובה "כאן (פ' בשלח) ובמשנה תורה . . . בנביאים . . . במגילה" (מגילה ל, סע"א) ופולוגתת הבבלי והירושלמי (שם פ"א ה"ה) בזה; ביאור דברי הרמב"ם (הל' מגילה ספ"ב) כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימיה"מ חוץ ממג"א כו'

הוספה / בשורת הגאולה

ג. משיחות ש"פ ויחי (ועשרה בטבת - יהפך לשמחה) ה'תנש"א 19

"כלו כל הקיצין" וכבר עשו תשובה; פס"ד שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד, וכן יקום; בפרט לאחר הגזירות והשמדות; "הגיע זמן גאולתכם"

ד. משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת ה'תנש"א 21

"כלו כל הקיצין" וכבר עשו תשובה; שומעים ממש רבינו שבדורנו שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים", ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח; יש לעודד ולחזק רוחם של בני ע"י ההכרזה שהקב"ה אומר "פקד פקדתי אתכם", ומשיח צדקנו "עומד אחר כתלנו" ו"הנה זה בא", ויש להתכוון לקבל פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ

(* ע"פ דברי כ"ק אדמו"ר מה"מ ע"ד לימוד עניני הקרבנות בזמננו, ערב הגאולה. ראה סה"ש תש"נ ח"א ע' 319. וראה גם שם ח"ב ע' 456.)

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א
ר' יקותיאל מנחם ע"ה
ב"ר שרגא שליט"א

ראפ

חסיד ומקושר בכל נימי נפשו
לכ"ק אדמו"ר מה"מ
משגיח ומשפיע
בישיבת תומכי תמימים
ליובאוויטש המרכזית 770
ניהל הבית חב"ד
בנמלי התעופה
ובחברת "אל על" במיוחד
וזכה שהרבי שלח המצות ע"י
ואמר עליו "אונזער יקותיאל"
נואם קבוע בסיומי הרמב"ם ב-770
והדפיסם ב"תקות מנחם"
ניהל "ועד המחנכים"
פעל במרץ בעניני שלימות הארץ
ראש מטה שירה וזמרה
לקבלת פני משיח צדקנו
קירב רבים אל רבנו ובדרכי נועם
השאיר דור ישרים יבורך
הולכים בדרכי רבותינו נשיאנו

נקטף בתאונת דרכים
ביום השני לפ' "וקם שבט מישראל"
י"ב תמוז ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י ידידין

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

Reprinted with permission of:

"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,

a Project of:

Enlightenment For The Blind, Inc.

602 North Orange Drive.

Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095

Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>

e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

ויקרא

הנחת רוח המיוחדת לפניו ית' מעבודת הקרבנות

ניחות, נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

וכתבו מפרשים⁶, שכוונת רש"י לשלול טעות, שהקב"ה "יקבל מנוחה מריח הקרבן", שזה לא יתכן כלפי שמיא⁷, ולכן פירש ש"ריח ניחות" היינו "נחת רוח", הבאה מזה ש"אמרתי ונעשה רצוני".

אבל פירושם צ"ע, דאת"ל שכוונת רש"י לשלול טעות זו (שהקב"ה "יקבל מנוחה מריח הקרבן") - הו"ל לפרש זאת זאת בפעם הראשונה שמצינו בקרא הלשון "ריח ניחות" גבי קרבן, בקרבנות נח, כמסופר בקרא⁸ שאחרי המבול בנה נח מזבח והעלה עליו עולות, "וירח ה' את ריח הניחות"⁹ - ושם לא פרש"י כלום¹⁰. ואדרבה: כיון ששם מפורש "וירח ה' את ריח הניחות", הרי הצורך לשלול טעות זו (שהקב"ה "יקבל מנוחה מריח הקרבן") הוא גדול יותר¹¹.

(6) רא"ם כאן. וכן בפ' תצוה שם (יח). ועוד.
(7) דהא כתיב (תהלים נ, יב) "אם ארעב לא אומר לך" (רא"ם שם). וראה מנחות בסופה. ספרי פינחס שם.
(8) נח ח, כ.
(9) שם, כא.
(10) משא"כ הראב"ע שעמד ע"ז בפ' נח שם, ומפרש "הלילה וחלילה להיות השם מריח". רק הטעם שקבל העולה וישרה לפניו כאדם שמריח ריח טוב, וראה גם תרגומים שם. ועוד. - וראה תו"ש פרשתנו במילואים (ע' רעז ואילך).
(11) ובפרט שלעיל גבי הבל נאמר (בראשית ד, ד) "וישע ה' גו", וברש"י שם "ירדה אש ולחכה מנחתו".

א. בכ"כ מהקרבנות שהלכותיהם נתפרשו בפרשתנו נאמר שהם "ריח ניחות לה'", ובפעם הראשונה - בדין עולת בקר (הקרבן הראשון שבפרשתנו) - פרש"י "ניחות, נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"². וכן לעיל בפ' תצוה בקרבנות שבעת ימי המילואים, שנאמר שם³ (בהקרבת האילים⁴) "ריח ניחות"⁵, פרש"י "ריח

משיחות ש"פ ויקרא וש"פ צו תשמ"ב; ש"פ שלח תשכ"ח. נדפס בלקו"ש חל"ב ע' 1 ואילך.

(1) א, ט.
(2) לשון זה מקורו בספרי שלח (טו, ז, שם, י), קרח (יח, יז), פינחס (כח, ח). - בתו"כ פרשתנו כאן (וכן לקמן א, יג. יז) הובא רק "ניחות לשם נחת רוח", וכ"ה בזבחים (מו, ב), וברש"י שם ד"ה נחת רוח (הובא גם ברא"ם כאן) "נח"ר לפני הקב"ה שאמר ונעשה רצוני".
(3) כט, יח. שם, כה ("לריח ניחות"). ועד"ז בהעשי' - צו ח, כא. שם, כח.
(4) משא"כ ב"פר" (תצוה שם, יג. צו שם, טז).
(5) שם, יח. ועד"ז שם, כה.

וצע"ק טעם ההכפלה דפירוש זה. ואינו דומה לכאור' לפרש"י פרשתנו שלא סמך על פ' תצוה, משום שבא בהפסק כמה פרשיות, וכן פרש"י שלח (טו, ג), ופרש"י פינחס (כח, ח).
וי"ל מפני שאל הא' הי' עולה שכולה לגבוה (תצוה שם, יח), משא"כ איל הב' שהי' שלמים (רש"י שם, כב). ועד"ז יש לבאר טעם הכפלת הפירוש במקומות הנ"ל, שהוא מפני החידוש שבכ"א מהם, דבפ' תצוה מדובר בקרבנות המילואים, משא"כ הקרבנות דפ' ויקרא, ובפ' שלח החידוש שקאי על "לפלא נדר או בנדבה" (ראה לקמן הערה 27), ובפ' פינחס - בקרבנות ציבור. ואכ"מ.

אומר בכל יום באופן דחדש ממש "פקד פקדתי אתכם", ומשיח צדקנו "עומד אחר כתלנו"⁹, והנה זה בא¹⁰, ויש להתכונן לקבל את פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ, כפס"ד הרמב"ם¹¹ (בעל יום ההילולא דכ"ף טבת, מוצש"ק זה) שע"י "מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

(משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת תנש"א)

(9) שה"ש ב, ט.

(10) שם ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(11) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

י.ב.

לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל עומדים אנו בסוף זמן הגלות, לאחר שכבר "כלו כל הקיצין"¹, וכבר עשו תשובה, ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים"², ועומדים מוכנים ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו³.

* * *

גם לאחר קושי ואריכות הגלות האחרון במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה (שלא בערך לגלות מצרים במשך מאתיים ועשר שנה) – מציאותם של "בני ישראל" היא בעצם למעלה מגלות, וכל רגע נוסף שנמצאים בגלות ה"ז באופן ד"הבאים מצרימה"⁴, "כאילו אותו יום נכנסו למצרים"⁵, ועומדים הם בתוקף האמונה והבטחון שתיכף ומיד יקיים הקב"ה הבטחתו "פקד פקדתי אתכם"⁶ בגאולה האמיתית והשלימה, ובפרט כששומעים ממשה רבינו שבדורנו⁷, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, ועאכ"כ לאחר שישנה גם השלימות דארבעים שנה, "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ועומדים בשנת הנ"א (ה'תשנ"א), ר"ת (ה' תהא שנת) נפלאות אראנו.

ולכן, יש לעודד ולחזק את רוחם של בני ע"י ההכרזה שהקב"ה

- 1) סנהדרין צו, ב.
- 2) שיחת שמח"ת תרפ"ט.
- 3) ראה "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.
- 4) שמות א, א.
- 5) שמו"ר ריש פרשתנו (פ"א, ד). תנחומא שם ג.
- 6) שמות ג, טז.
- 7) ראה ב"ר פנ"ו, ז: "אין דור שאין בו כמשה". וראה זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). תניא פמ"ד. שם אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו.
- 8) תבוא כט, ג.

לכאורה יש לחלק בין הלשון "ריח הניחוח" בפ' נח ולשון זה שבפרשתנו (ופ' תצוה), כי מ"ש שם "ריח" הניחוח" יש מקום לפרש דהיינו כלפי נח (שהרי לא נאמר שם "ריח ניחוח לה"), והפירוש של "ריח (ניחוח) הוא שאצל נח ה' ריח קרבנותיו"¹¹ "ריח ניחוח"¹²; משא"כ בפ' תצוה ובפרשתנו שנאמר "ריח ניחוח לה", הוצרך רש"י לפרש ש"ריח ניחוח לה" היינו "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

ועפ"כ – למה לא פירש רש"י בפ' נח ש"ריח ניחוח" היינו "נחת רוח".

ב. ולכן נראה לבאר כוונת רש"י, דזה מובן ש"ריח ניחוח" לא קאי על ההנאה מהריח הגשמי של הקרבן, אלא הכוונה היא להנאה ("נחת") ותענוג הבאים על ידי הקרבת הקרבן,

ולכן אין רש"י צריך לפרש בפ' נח מהי ה"נחת רוח" של קרבנות נח, כי מובן בפשטות, שכאשר יצא נח מן התיבה לאחר המבול (שאו שחת ה' כל בשר) ה' אצלו "נחת רוח", וזה ה' תוכן הקרבת קרבנותיו לאחר המבול, לבטא רגש תודה ו"נחת רוח" שלו, ו"כמים הפנים לפנים" הרי הבעת התודה והכרת הטוב דנה גרם כביכול "נחת רוח" למעלה, ש"וירח ה' את ריח הניחוח", "ניחוח" כלפי שמיא, שקרבנותיו של נח פעלו כביכול למעלה "נחת רוח" ("וירח ה' את ריח הניחוח"), ועד שכמפורש בכתוב, ע"י ש"וירח ה' את ריח הניחוח" אמר ה' "לא אוסיף לקלל עוד את האדמה גוי" (וכפל הדבר לשבועה, כפרש"י שם) – היפך חרון אף של מקום שהי' לפניו, בעת המבול.

14) באר מים חיים (לאחי המהר"ל) ודבק טוב (וכן בפ' תצוה שם). – וראה מו"נ ח"ג פמ"ה. 15) לשון הבאר מים חיים כאן, ע"פ רש"י פרשתנו א, יז ד"ה בכנפיו (מויק"ר עה"פ – פ"ג, ה).

אבל מובן שביאור זה אינו מספיק:

א) אם עיקר דיוקו של רש"י כאן הוא ממש"נ "ריח ניחוח לה" (כי לא יתכן שהקב"ה "יקבל מנוחה מריח הקרבן"), הו"ל להעתיק תיבות אלו בהד"ה, ואילו רש"י מעתיק רק תיבת "ניחוח", ולא התיבות "ריח לה"¹³!

ב) אדרבה, שם מפורש (כנ"ל) "וירח ה' את ריח הניחוח", שפשטות משמעות הלשון היא¹³, (שגם) כלפי שמיא ה' זה "ריח ניחוח".

ג) בכלל קשה לפרש ש"ריח ניחוח" קאי על הריח הגשמי של הקרבן, וכמו

11*) ומ"ש "וירח ה' את ריח הניחוח", היינו שקרבנותיו של נח נתקבלו אצל הקב"ה.

12) ולהעיר מרלב"ג תצוה (כט, מא) "לריח ניחוח אשה לה", אחשוב שהרצון בזה הריח החזק לעורר המקריב הקרבן להתבונן בענין הקרבנות כו".

13) ובפרט שהד"ה ברש"י תצוה שם הוא "ריח ניחוח" ("לריח ניחוח"), וכ"ה ברש"י שלח ופינחס שם – אף ש"נחת רוח" הוא הפירוש רק של תיבת "ניחוח" (וראה תו"כ וגמ' שבהערה 2). ואכ"מ.

13*) דאם הכוונה רק שקרבנותיו נתקבלו כו', הו"ל "וישע ה'", כנ"ל הערה 11.

* * *

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו בביהמ"ק, ולאחרי "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁸, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר"ל ור"ל שסבלו בנ"י באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזיכוך בשלימות, "די והותר" – נעשה הענין ד"סמך מלך בבל"⁹ אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל¹⁰ שהקב"ה אומר לישראל "בני אל תתייראו, כל מה שעשית¹¹ לא עשיתי אלא בשבילכם. . הגיע זמן גאולתכם!"

ובדורנו זה (ובפרט בשנה זו, "הי' תהא שנת נפלאות אראנו") צריכה להיות עיקר ההדגשה. . בהענין ד"סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בנ"י. . כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד ע"י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא"¹², וההוספה בהכנה לביאתו ע"י התשובה וקיום התומ"צ, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"¹³, "שובה ישראל עד ה' אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממשי"¹⁴.

(משיחות ש"פ ויחי (ועשרה בטבת יהפך לשמחה) תנשא"א)

אבל כאן בפ' קרבנות, שבו נתפרשו מצוות של כמה קרבנות, והכתוב מדגיש שקרבנות אלה גורמים "נחת רוח" למעלה – אינו מובן: מה נשתנו קרבנות מכל מצוות התורה¹⁶, שרק אצלם מפורש שגורמים נחת רוח להקב"ה¹⁶? שהרי זה מובן שהנח"ר שבקרבנות אינה אלא מזה שבזה עובד האדם את בוראו¹⁷, והרי עבודת השי"ת היא ע"י כל המצוות כולן, ומדוע לא נתפרש בשאר מצוות שקיומן גורם "ריח" (ניחוח לה"י) (או כיו"ב)?

וקושי זה בא רש"י ליישב בפירושו על "ניחוח", "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני" – שה"ניחוח" (נחת רוח לפני) המיוחד בקרבנות הוא בזה שיש כאן אופן מיוחד בקיום המצוות, "שאמרתי ונעשה רצוני" (שענין זה לא מצינו בשאר מצוות), כדלקמן.

ג. ויובן זה בהקדם תמי' כללית בענין הקרבנות, שהרבה מפרשים (כולל פשטנים¹⁸) מבארים מהו הטעם והתועלת בענין הקרבנות, שהאדם מביא בהמה ומקריבה (חלקה או כולה) ע"ג המזבח, ואילו בפרש"י לא מצינו לכאורה ביאור במהות מצוה זו.

ואע"פ שרש"י בפירושו עה"ת אין דרכו (ע"ד הרגיל) לבאר טעמי המצוות

(19) ואע"פ שמצינו קרבנות גם לפני מ"ת (בקין והבל, נח, מנחת האבות וכו'), ונתקבלו אצל הקב"ה – י"ל, שכוונת הקרבנות לפני מ"ת היא מצד האדם, שהי' בהם ביטוי למסירה ונתינה של (רכוש) האדם להקב"ה, ואות הכרה ותודה וכיו"ב; והשאלה שבפנים היא (א) מדוע ציווה ה' על קרבנות ע"י איבוד ממון דוקא (ולהעיר ממתנות כהונה ולוי); (ב) ועיקר – בתורה מודגש שקרבנות הן צורך גבוה (ראה לקמן סעיף ה).

(16) וי"ל שזהו הטעם שלא העתיק רש"י בהד"ה כאן תיבת "ריח" (ראה לעיל הערה 13), להדגיש, שעיקר השאלה כאן היא – מהי ה"נחת" המיוחדת בקרבנות. ועצ"ע.
(16*) ראה ע"ד החסידות – לקו"ת ר"פ פינחס. סידור עם דא"ח (לג, סע"ג). ועוד.
(17) ראה באר יצחק על פרש"י כאן.
(18) ראה ראב"ע ריש פרשתנו. רמב"ן פרשתנו א, ט. ועוד.

(8) תניא רפל"ז.
(9) יחזקאל כד, ב.
(10) יל"ש ישעי' רמז תצט.
(11) כולל גם הפעולה דמלך בבל שאינו אלא כגרון ביד החוצב בו.
(12) שה"ש ב, ה. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).
(13) אג"ק שלו ח"ה ס"ע שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ועוד.
(14) "היום יום" – ט"ו טבת.

הוספה

בשורת הגאולה

יא.

מצינו בגדעון ש"בימיו¹ היו ישראל בצרה והי' הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות. . . כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכחך זה, בכח זכות שלמדת על בני², "אמר הקב"ה, יש בך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בזכותך הם נגאלים"².

. . . הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירוז הגאולה – שכיון שכבר "כלו כל הקיצין"³, עוד בזמן הגמרא, ועאכ"כ לאחרי אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדיין לא בא . . . ובנוגע לתשובה ("אין הדבר תלוי אלא בתשובה"³) – כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שע"ז נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא"⁴ מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא⁵ שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור)⁶ אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" – הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממש, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, ה"ז גם פס"ד של כו"כ רבנים ומורייהוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא"⁷, הרי, פס"ד זה בב"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את ב"ד של מעלה, וכן יקום!

- (1) תנחומא שופטים ד.
- (2) יל"ש שופטים רמז סב.
- (3) סנהדרין צז, ב.
- (4) זח"א קכט, סע"א.
- (5) קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טושו"ע אה"ע סל"ח סל"א.
- (6) ע"פ גירסת האור זרוע סקי"ב.
- (7) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

שרק בהם נאמר "ריח ניחוח לה"¹, ולא בשאר המצוות, כי רק בקרבנות יש "נחת רוח" ו"הנאה" מיוחדת למעלה מזה שקיום המצוות הוא אך ורק מפני זה ש"אמרתי".

ד. אלא שעדיין אין זה ביאור מספיק, כי לכאורה מעלה זו, עשיית מצוה רק כדי לקיים רצונו ית', ישנה גם בשאר מצוות הנקראות "חוקים", כפרש"ט²⁰ שחוקים הם "דברים שאינן אלא גזרת מלך בלא שום טעם"²¹.

לכאורה אפשר לומר, ע"פ מ"ש הרמב"ן²² בנוגע לחוקים, ש"אין הכוונה בהם שתהי' גזירת מלך מלכי המלכים בשום מקום בלא טעם. . . רק החוקים הם גזירות המלך אשר יחוק במלכותו בלי שיגלה תועלתם. . . ומקבלים אותם ליראת המלכות. . . אבל כולם בטעם נכון ותועלת שלימה", ועפ"ז י"ל שזהו החילוק בין חוקים לקרבנות, שבחוקים, אף שקיומם ע"י בני ישראל הוא רק "ליראת המלכות", שמקיימים גזרתו של הקב"ה מבלי לידע הטעם והתועלת שבזה, מ"מ מצד הקב"ה יש תועלת בכל חוק, משא"כ בקרבנות שכל ענינם הוא

(20) בשלח טו, כו. וראה גם רש"י תולדות כו, ה. אחרי ית, ד. קדושים יט, יט. ר"פ חוקת. ועוד.
(21) אבל אין להקשות למה לא מנה רש"י (ראה במקומות שבהערה הקודמת) קרבנות בין הדוגמאות על "חוקים" (וראה רמב"ם סוף הל' מעילה, וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן) – כי גם ב"ג (ועוד לפני מ"ת) הקריבו קרבנות, ואין יכולים למנות בזה את ישראל כו'.

(22) קדושים שם. וראה גם רמב"ן אחרי ית, ו (בסופו). תצא כב, ו. ראב"ע יתרו כ, א (בסוף הקדמתו לעשה"ד). – וראה רמב"ם סוף הל' מעילה וסוף הל' תמורה. ובארוכה מו"ג ח"ג פכ"ו. וראה לקמן ע' 174.

רק "שאמרתי ונעשה רצוני", היינו שכל תוכנם הוא "שאמרתי ונעשה רצוני" ותו לא, כנ"ל.

אבל – אין לפרש כן בפרש"י, כי מפשטות לשון רש"י הנ"ל בנוגע לחוקים "בלא שום טעם" (ובמ"א²³ כתב על חוקים "שאינן טעם בדבר") – ולא "שאינן טעמן ידוע"²³ וכיו"ב – משמע, שלשיתנו אין טעם כלל לחוקים (ולא רק שאין אנו יודעים הטעם שבהם), וא"כ שוב קשה, מה נשתנו קרבנות מכל חוקי התורה, שרק בהם נאמר "ריח ניחוח לה"²⁴?

ה. ויש לומר בזה, ע"פ דיוק לשון רש"י "נחת רוח לפני" שאמרתי ונעשה רצוני, שלכאורה:

(א) נחת רוחו של הקב"ה היא לכאורה מזה שהאדם קיים ועשה רצונו ית', והול"ל "שאמרתי ועשיתם רצוני" (וכיו"ב) – ולא "ונעשה", שהוא לשון המורה על ה"נפעל" ולא על ה"פועל"?
(ב) כיון שעיקר ההדגשה היא "ונעשה רצוני", למה נקט רש"י בתחילת לשונו "שאמרתי", ולא לשון של ציווי או גזירה – "שצויתני", "שגזרתני", וכיו"ב?

[ואין לתרץ שזהו מפני שהמדובר כאן (בפרשתנו) בקרבנות נדבה²⁴ (כפרש"י עה"פ²⁵ "כי יקריב" – בקרבנות נדבה דבר הענין), שהרי

(23) תולדות וקדושים שם.

(23*) כל' הרמב"ם סוף הל' מעילה.

(24) ומ"מ שייך ע"ז לשון "ונעשה רצוני", כיון שרצונו ית' שיביאו קרבנות נדבה (ו"אמרתי" היינו תורת קרבנות נדבה).

(25) פרשתנו א, ב.

אשר זה „הולך“ ונמשך וניתן מסתים⁶⁷ דקובה ע"י סתים דאורייתא וע"י סתים דישאל – ע"י רבותינו נשיאינו בדרושי חסידות שלהם (גילוי – באופן של טעימה עכ"פ – מסתים דאורייתא), כח למחית זכר עמלק שבכל אחד מישאל, ועד לענין בדקות – „אשר קרך“, הקרירות בעבודת ה'.

וכשם שבמלחמה הראשונה בעמלק, הדבר ה' קשור בכחו של משה, והי' צורך באנשי משה⁶⁸, וכך גם בשעת המלחמה גופא הנה, והי' כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל גו'⁶⁹, ועדו במלחמה שבימי מרדכי ואסתר, כאשר המן רצה לאבד את כל היהודים מכיון שהם „יהודים“ – מודים ומתייחדים באחדות ה' בכל יום ובכל מקום (והמן, שהי' מובחי קליפת) עמלק, התנגד לכך, היתה הצלת היהודים מצד מסירת נפשם באחד⁷⁰, ע"י התקשרותם במרדכי (היהודי והצדיק, שהי' כמשה בדורו⁷¹).

גם אז תהי' מגלת אסתר קיימת ו„ימי הפורים“⁷² לא יבטלו שנאמר⁷³ וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם.

72 ת"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א) – ונוסף ע"ז (המדובר בפנים) – „מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא לס"ר נשמות כו" (עיין אגה"ק ב"י לסכ"ז בסופו).

73 תיב"ע ס"פ בשלח.

74 בשלח יז, יד.

75 פרש"י ס"פ בשלח.

76 רמב"ם סוף הל' מגילה.

77 אסתר ט, כח.

67 ראה זח"ג עג, א.

68 ראה תו"א פג, ב. ד"ה ויאמר משה תש"ט. ועוד.

69 ראה ד"ה והי' כאשר ירים שם בסופו. ד"ה ויאמר משה שם פ"א, יוד וי"ד.

70 תו"א קיח, רע"ג. ובכ"מ.

71 אסתר"ר פ"ו, ב.

לעיל בפ' תצוה שם מדובר בקרבנות חובה (שנצטווה משה להקריב בשבעת ימי המילואים) ומ"מ כ' רש"י שם „שאמרתי“. וכן לקמן בפ' פינחס²⁶, „ברח ניחוח“ שנאמר גבי קרבן תמיד, כותב רש"י „שאמרתי ונעשה רצוני“²⁷. ונ"ל, שבדיוק לשון זה כוונת רש"י לבאר החידוש שבקרבנות לגבי כל המצוות, אפילו החוקים:

ומטעם זה גופא אומר רש"י „שאמרתי“, ולא „שגזרתי“ וכיו"ב, כי לשון „שגזרתי“ מורה על ציווי אל האדם, ומדגיש שיש כאן מעלה בזה שהאדם מקיים גזירה שלמעלה אף שאינו יודע טעמה; אבל כאן הדיוק הוא שהאדם עושה הדבר (לא מפני שהוא צריך לקיים רצונו ית', אלא) כדי שרצונו ית' יתקיים, ואין נפק"מ לו אם זה בגדר „גזירה“ או „אמירה“ וכו', והתוכן הוא רק שכיון שזהו רצונו, לכן רוצה האדם שרצונו ייעשה.

ו. עפ"ז יש להוסיף ביאור בזה שלא נאמר בפרשתנו הלשון „ריח ניחוח“ אלא בקרבנות עולה³⁰ מנחה³¹ ושלמים³², אבל לא אצל חטאות (מלבד חטאת היחיד³³) ואשמות.

בפשטות י"ל הטעם, דכיון

29 כלומר: זה גופא שהאדם מבטל רצונו מפני רצון הקב"ה יכול להיות באופן של „חשבון“, ע"ד קיום המצות „כדי שאוכה לחיי עוה"ב“ שענינו הנאה מזיו השכינה, אבל תכלית הביטול – והחידוש שבקרבנות הוא, שביטול זה הוא למעלה מכל ציור ו„חשבון“ נראה בארוכה ס' השיחות תשמ"ט ח"א ע' 285-6.

30 א – ט; יג; יז.

31 ב, ב. שם, ט.

32 ג, ה. שם, טז.

33 ד, לא.

הכוונה בחוקים שאין להם טעם היא, כדי להשריש בבני ישראל „יראת המלכות“, שמקיימים מצוות אלו רק להיותן גזירת המלך. וא"כ יש בזה „תועלת“ לאדם, שתהי' בו קבלת עול מלכותו. משא"כ בקרבנות מודגש שהם כביכול צורך גבוה, „אשה ריח ניחוח לה“ (ועד שנקראים בכתוב²⁸ „לחמו“ של הקב"ה), ולכן פרש"י שהכוונה בקרבנות צ"ל רק „שאמרתי ונעשה רצוני“, היינו לא זה שהאדם מקבל עליו עול מלכותו ומצוותיו ומקיים גזירתו של מלך, אלא רק שרצונו של

26 כח, ת.

27 ולאידך – בפ' שלח, שעיקר חידושו של רש"י שגם ב„לפלא נדר או בנדבה“ יש „נחת רוח לפני“* (כמשנ"ת בארוכה בשיחת ש"פ שלח תשכ"ח), מדייק רש"י „שיהא נחת רוח לפני“, ומשמ"ט „שאמרתי ונעשה רצוני“, כיון שאין המדובר בקיום ציווי השם (כמשנ"ת שם).

28 אמור כא – ו; ח; יז (וברש"י שם); כא. פינחס כח, ב. אלא שזהו לאחרי פרשתנו. – ובפרשתנו (ג, יא) „לחם אשה לה“, וברש"י שם „לחמו של אש לשם גבוה“.

* משא"כ בפרשתנו שלא נאמר בפירוש בקרא שקאי בקרבנות נדבה (כבפ' שלח שם), כ"א רק בפרש"י. ואכ"מ.

לכפר על האדם הרי עיקר הכאתם אינו צורך גבוה, "שאמרתי ונעשה רצוני", אלא בשביל האדם עצמו⁴⁰, שיתכפר לו עונו⁴¹.

ולכן לא נאמר "ריח ניחוח" בקרבן תודה, כיון שהוא הודאה על נס שהוצרך לנס ונעשה לו, א"כ הקרבה זו שייכת לתועלת שלו, דמאתר שהקב"ה עשה לו נס, הרי מובן, שהאדם צריך להודות על זה, וא"כ אין מודגש בקרבן זה שהוא בא לפעול "ריח ניחוח לה", "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

ועיקר הדגשת הענין ד"ריח ניחוח", "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני" הוא⁴⁰ בקרבנות נדבה⁴², שבוה מדובר בריש פרשתנו⁴³, שעל ידם מראה האדם שרוצה לנדב משלו להקב"ה, והיינו שאינו חושב אודות תועלת שלו, אלא רק ע"ד הקב"ה. ולכן קרבנות אלו גורמים, "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

(40) ראה גם עין הדעת טוב (להרח"ו) פרשתנו (קכג, ב). מאמרי אדמו"ר האמצעי - דרושי חתונה ח"א (קה"ת, תשמ"ט) ע' מז. וראה ח"ג רמ, א. - ולהעיר ממנחות בסופה ובפרש"י שם.

(41) אלא שלפ"ז גם בחטאת יחיד לא הול"ל "ריח ניחוח". ואכ"מ.

(42) אף שיטנו גם בקרבנות חובה (ככפ' תצוה ופ' פינחס שם). ולהעיר שבמנחת בכורים (פרשתנו ב, יד) שהיא חובה (רש"י שם), לא נאמר "ריח ניחוח" אלא רק "אשה לה" (שם, טז).

(43) כי אף שעולה מכפרת על עשה וכו' (כנ"ל) - הרי עיקר כוונת הכתוב היא לעולת נדבה, כמפורש ברש"י (כנ"ל), בקרבנות נדבה דיבר הענין. ולהעיר "עולה דרוון היא" (ובחים ז, ב), "להיות נחת רוח לקונו" (אגה"ת פ"ב).

שהחטאות ואשמות באים לכפר על חטא, אין לומר שזהו קשור עם "נחת רוח לפני". ואע"פ שגם עולה מכפרת על עשה ולא הנייתק לעשה⁴⁴, ועוד זאת, שנאמר "ריח ניחוח" גם בחטאת היחיד⁴⁵ - הרי מובן בפשטות, שיש לחלק בין הקרבנות הבאים לכפר על דברים קלים, שבהם אפשר לומר דזה שהאדם רוצה להביא קרבן לה' להתכפר ה"ז גורם, "נחת רוח לפני", משא"כ בעונות חמורים יותר⁴⁶, שאז גם כאשר נעשית כפרה ע"י קרבן, אין לומר שזהו ענין הגורם, "ריח ניחוח לה" ("נחת רוח לפני") מפני חומר הענין שעליו מכפר העון.

אלא שעדיין צריך ביאור (קצת), שהרי לקמן בפ' צו שוב מצינו חילוק כזה. שרק בקרבן מנחה⁴⁶ נאמר "ריח ניחוח", משא"כ בחטאת ואשם - אבל שם גם בקרבן תודה⁴⁷, שלא בא על חטא אלא להודות על נס שנעשה לו⁴⁸, לא נאמר "ריח ניחוח". וטעמא בעי⁴⁹.

וע"פ הנ"ל יש לומר טעם נוסף לכך שלא נאמר "ריח ניחוח" בחטאות ואשמות, כי בקרבנות אלו שבאים

(34) רש"י פרשתנו א, ד.

(35) אם מצד הגברא (פר כהן המשיח, חטאת הנשיא או חטאת הקהל), או מצד חומר החטא שמביאים עליו אשם. ולהעיר שבפ' תצוה לא נאמר "ריח ניחוח" גבי הפר (ראה לעיל הערה 4) שבא לכפר על מעשה העגל (רש"י שם כט, א).

(36) ו, ח, שם, יד.

(37) ז, יב ואילך.

(38) רש"י שם.

(39) אלא שלכאורה י"ל, שזהו לפי שלא נזכר בקרא שם בפירוש ע"ד ההקרבה ע"ג המזבח, כ"א רק ע"ד הבאת החלות.

"כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור".

ויש להוסיף בטעם הדבר: עמלק הוא זה אשר הביא את כל השאר (גם כל אומות העולם) למלחמה, כביכול, נגד הוי" (בהשם והכסא) ע"י ש"ק"ר" - הקירה (את האמבטיא רותחת) לפני אחרים⁶⁰.

ובפנימיות הענין יש לומר: ידוע בביאור הענין דראשית גוים עמלקי⁶¹, שז' האומות הם כנגד הו' מדות רעות, שבהם שייך בירור וזיכוך עד לאתהפכא, משא"כ עמלק הוא כנגד בחי' כתר דקליפה, חוצפה, מלכותא בלי תגא⁶², ולכן, "אחריתו עדי אובד". זהו הלעומת זה של הכתר האמיתי, של אחדות ה'.

שענינו בעבודה - שהוא מנגד לאמונה והדעת בה', ולבחי' רעותא דלבא שלמעלה מן השכל בקדושה. ולכן, את ז' האומות ניצחו תיכף בכניסתן לארץ, משא"כ המלחמה בעמלק היא מלחמה תמידית, ועד שהוא באופן דשבועה, "ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית"⁶³: היות - בעבודת יום יום - ז' המדות מתהפכים ומתבררים בזמן של שעת הכושר דתפלה, משא"כ קליפת עמלק, שהוא יודע את רבונו ומכוון למרוד בו, וזה נמצא בכל המדרגות שבעבודת ה'. אפילו כאשר יהודי פועל שיש לו

(60) תנחומא תצא ט. פרש"י שם כה, יח.

(61) ראה ס' הליקוטים דא"ח - דהצ"צ, ערך עמלק. וש"נ. דרושי עמלק מרבתינו נשיאינו.

(62) סנהדרין קה, א.

(63) פרש"י ס"פ בשלח.

(64) כחז"ל חגיגה ג, סע"א.

(65) ע"ד הפי' (ספה"מ תר"ל ס"ע שט. ספה"מ עטר"ת ע' תקכו. וראה תניא פכ"ט (לו, ב)) במחז"ל כל ימיו בתשובה (שבת קנג, א).

(66) ד"ה והי' כאשר ירים תר"פ פ"ד.

פ' זכור – פורים

מגילת אסתר אינה בטילה לעתיד לבא

לפורים היא (כבקיעות שנה זו) – כאשר י"ד אדר (פורים) הוא ביום א', שאז נמצא, שה"עשי" (פורים) באה תיכף לאחר ה"זכירה"⁵.

ענין זכירת מלחמת עמלק מופיע מספר פעמים בתנ"ך, וכפי שהגמ' לומדת זאת מהפסוק, "כתב זאת זכרון בספר – כתב זאת מה שכתוב כאן (בפ' בשלח) ובמשנה תורה (בפ' תצא), זכרון מה שכתוב בנביאים (בספר שמואל¹⁰), בספר מה שכתוב במגילה"

בגמ' (שם ל, א) אם מקדימים לשבת שלפנ"ו או מאחרין, וההלכה היא דמקדימין (פרש"י הנ"ל ל, ב). רמב"ם שם. טושו"ע שם ס"ה).

5) ל' הגמרא שם (ל, א) בהטעם דמקדימין כשחל פורים להיות בע"ש, "כי היכא דלא תיקדום עשי לזכירה". לבוש או"ח שם ס"ב וט"ז שם בריש הסימן – בהטעם דקורין "פ' זכור קודם קריאת המגילה" בפורים (וראה (ע' ריט ואילך. ושו"ג) – הדיעות בחיוב קריאת פרשת זכור לפני פורים). וראה גם מגילה ב, ב, "אשכחן עשי זכירה מנלן" ובפרש"י שם. וראה צפע"ג הל' מגילה פ"א ה"א (סוף קטע הא').

6) כ"ה בפרש"י מגילה ז, א ד"ה כשלשה, להזכיר מלחמת עמלק.
7) מגילה שם.
8) בשלח יז, יד.
9) כה, יז ואילך.
10) א פרק טו.

דבקיודש ע"פ הראי' אפשר לחול פסח בבד"ו. ובפרש"י סנהדרין (ג, ב) ד"ה וליעברה: ואי נמי מיקלע פסח בבד"ו לא איכפת לן כו'. וראה ראבי"ע אמור כג, ג (שהשיג על הרס"ג) (-) "כי במשנה גם בתלמוד ראיות שהי' פסח בבד"ו".

נדפס בלקו"ש חכ"ו שיחה לפ' זכור - פורים

א. בשבת שלפני פורים קוראים את פרשת זכורי – "לסמוך מחיית עמלק למחיית המן"². הסמיכות הכי הקרובה שיכולה להיות: בין שבת פ' זכור⁴

1) מגילה כט, ט"ע"א במשנה. רמב"ם הל' תפלה פי"ג ה"כ. טושו"ע או"ח סתרפ"ה ס"ב.
2) פרש"י שם ד"ה ומפסיקין.

3) לפי קביעות השנים בפועל – שלעולם לא יחול פורים של פרוזות (רוב מושבות בני"י) בשבת, כי אז ה' חל פסח בשני בשבת וקיי"ל דלא בד"ו פסח (וראה פרש"י שם ל, ב*). ולהעיר, דגם כשהיו מקדשין החודש ע"פ הראי' ובמילא ה"י אפשר לחול בשבת – ס"ל לר"ג דלרב מקדימין הקריאה, "כדי שתקדם זכירה לעשי" דעיריות" (שם), א ובפרש"י שם ד"ה עדיין. ולהעיר מפרש"י הנ"ל (שם, ב) "ואנו נוהגין בכלולו כרב חוץ מפורים שחל להיות בשבת דהתיא לא איקלע כלל". ומשמע מזה לכאורה, דס"ל דאם ה"י פורים בשבת ה"י מנהיגו כרב דמקדימין, אלא דלא איקלע כלל. –

ההוספה, "כלל" – אולי כוונתה דס"ל לרש"י דגם כשקידשו ע"פ הראי' לא איקלע זה** (מדלא הווכר – בתור דבר תמוה דפסח ביום שני, כמו שהוזכר "קרא עלי מועד" (תענית כט, א. ושו"ג); ע"ד הנאמר בעזרא (ראה ר"ה יט, ב ושו"ג) ובתוד"ה מימות שם); ע"ד מ"ש בעירובין (מא, רע"א) "פעם אחת היינו יושבין לפני ר"ע ותשעה באב שחל להיות בע"ש ה"י" – שנאמר בסגנון של חידוש).

4) דהרי כשחל פורים בערב שבת, מחלוקת

(* וראה ירושלמי מגילה פ"א ה"ב על המשנה חל (ר"ד) להיות בשני "אי" יוסי לית כאן חל להיות בשני ולית כאן חל להיות בשבת. . חל להיות בשבת צומא רבא בתערובתא". ושקוט בכ"מ בפ"י דברי הירושלמי – ראה מפרשי הירושלמי ובהמובא בתו"ש (ח"ג ע' מו. ע' פח ואילך). וראה בפנים ההערה בסופה.

** (ולהעיר מפרש"י פסחים (נח, ב ד"ה בשני)

מישחות פורים וש"פ תשא וש"פ ויק"פ תשמ"ב

קיימת כחמשה חומשי תורה" – דלכאורה: לפי המשך סגנון הלשון ("כל כו' עתידין ליבטל כו' חוץ ממגילת אסתר") ה"י עליו לומר "שלא תבטל – כחמשה חומשי תורה כו' שאינן בטלין לעולם?"

אלא שבוה אומר ומבאר הרמב"ם את הגדר והטעם לכך שמגילת אסתר אינה בטילה – "כחמשה חומשי תורה": "והרי היא קיימת" (-) בלשון הוה, זו אינה מציאות שנאמרה וניתנה פעם בעבר ותוכנה לא יתבטל (גם) לאחר זמן, הוראות אלו לא תתבטלנה,

אלא זוהי מציאות שהיא עצמה קיימת תמיד, היא נאמרת תמיד, ובמילא לא שייך שתתבטל.

משא"כ "ספרי הנביאים וכל הכתובים", אף שהם הוראות לדורות, "נצרכה לדורות", הרי הם אבל ענין של "זכרון",

וי"ל שאדברא, "זכרון" שייך רק על דבר שאינו לפנינו⁵⁸, שאינו בגדר "כתב", "ספר", הדברים (-) דיבורים) עצמם אינם נמשכים תמיד⁵⁹.

ט. הטעם שדוקא במלחמת עמלק מצינו הדגשה מיוחדת בתורה על הענין של לדורות – נצחיות, ועד ל"בספר", אף שכל הענינים הכתובים בחמשה חומשי תורה הינם נצחיים – מפורש בתורה שבכתב גופא (כנ"ל סעיף א)

וזהו גם החידוש דמגילה, הנלמדת מ"בספר מה שכתוב במגילה", שנצחיותה היא באופן הנצחיות דחמשה חומשי תורה, דברים שבכתב⁵⁷ – ספר, הם "אומרים" תמיד את הענינים⁵⁷.

ה. עפ"ז יובן ויומתק דיוק לשון הרמב"ם הנ"ל, "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר (וממשך) והרי היא

57) עפ"ז יש לבאר (ע"ד הרמז עכ"פ) לימוד הנ"ל הערה 45, "דברי שלום ואמת. . מלמד שצריכה שרטוט כאמירתה של תורה" (אף שכל כתבי הקודש אין כותבין אותן אלא בשרטוט – רמב"ם הל' ס"ת ספ"ז. שו"ע יו"ד סרפ"ד ס"א) – כי החידוש והעילוי דמג"א הוא דהוי כאמירתה של תורה – אמת שלא תבטל (נצחיות), כאמיתה של תורה, חמשה חומשי תורה.

[ומה שממשיך הרמב"ם, וכהלכות של תורה שבע"פ שאינן בטלין לעולם" – כי גם ההלכות של תורה שבע"פ הן נצחיים כחמשה חומשי תורה, אף שאינם בכתב (משא"כ מג"א, אם לא היתה "כתב דתורה" – לא היתה בה נצחיות זו)].
57) עפ"ז תומתק השייכות דפורים לפ' צו (דבשנה זו (תשד"מ) המעוברת חל פורים במוצש"ק פ' צו*) – ש, אין צו אלא (לשון**) יזרו מיד ולדורות" (תו"כ ופרש"י ר"פ צו. וראה קידושין כט, א. תו"כ אמור כד, א. ספרי ר"פ נשא). ועוד להעיר אשר מפשטות הלשון מובן, שה"צו" לדורות הוא כמו ה"צו" מיד, כלומר: אין זו תוצאה בדרך ממילא מה"צו. . מיד", כ"א שגם "לדורות" – בכל דור הוא ציווי (וראה מפרשי התו"כ ורש"י ר"פ צו).

(* אשתקד – שנה פשוטה חל במוצש"ק פ' תצוה – שג"כ לשון ציווי, אבל אינו דומה ל"צו" שפירושו "זירוז מיד ולדורות". ובפרט ע"פ פרש"י (אמור כד, ב) דתצווה – "משמע סופך לצוות". וראה מפרשים שנשמנו בפנים ההערה.

** (* כ"ה בפרש"י לפנינו. וליתא בדפוס ראשון ובלשון רש"י שחונתק ברמב"ג, וכן בתו"כ ושאר מקומות שנשמנו בפנים ההערה.

– המגילה אף היא ענין של „זכירת מחיית עמלק”¹¹.

[ולפ”ז מתוסף עילוי בקביעות שנה זו – שקוראים (בלי הפסק זמן) בהמשך אחד – כל המקומות בתורה שבכתב בהם מדובר אודות מחיית עמלק: ביום הש”ק קוראים פרשת זכור „במשנה תורה” וגם בהפטרה „מה שכתוב בנביאים” (בשמואל)¹², ותיכף לאח”ז – במוצאי שבת¹³ קוראים „מה שכתוב במגילה”, ולמחרת קוראים (גם) „מה שכתוב כאן” (פ’ ויבא עמלק)].¹⁴

המעלה בכלל בזה אינה רק מה שמחיית עמלק מוזכרת כמה פעמים בתורה, אלא בעובדה שהדבר נמצא בכל חלקי התורה, ובלשון הירושלמי¹⁵ – שהיא „כתובה בתורה ובנביאים ובכתובים” (וכפי שמצינו בכמה ענינים שהגמ’ מדגישה אודותם ש„דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים”¹⁶).

הדבר מביא עוד יותר לידי ביטוי כיצד מלחמת עמלק הינה ענין הכי כללי, ועד שהדבר נוגע בכל חלק (מדריגה) בתורה.

(11) ראה רמב”ן תצא שם, יז: ויהי סמך למקרא מגילה מן התורה. ולהעיר מפ”י הראב”ד והר”ש משאנן לתוי”כ ר”פ בחוקותי בפ”י זכור שתהי’ שונה בפ”ך זכרון עמלק – הלכות מגילה. וראה אנציקלופדי’ תלמודית שם. וש”נ.
(12) מגילה ל, סע”א.
(13) שם ד, א (וראה שם תוד”ה חייב אדם).
(14) וראה מג”א או”ח שם שבוה יוצא (בדיעבד) מ”ע דקריאת פ’ זכור (וראה חכמת שלמה שם). וראה חינוך מצוה תרג.
(15) מגילה פ”א ה”ה. וכ”ה ברות רבה פ”ד, ה.
(16) מגילה לא, א. ע”ז יט, ב. וראה גם ב”ק צב, ב.

ע”ד שבנוגע לזמן, אומרים ביחס למלחמת עמלק – „מלחמה לה’ בעמלק מדור דור”¹⁷, כך הוא גם בנוגע לתורה, שמלחמת עמלק מפורשת בכל חלקי התורה¹⁸.

עפ”ז יובן מה שבבבלי מפרט יותר¹⁹ ומוסיף „מה שכתוב כאן ובמשנה תורה” – מכיון שבתורה גופא, משנה תורה הוא סוג בפני עצמו, וכפי שהגמ’²⁰ מחלקת שד’ ספרים הראשונים „משה מפי הגבורה אמרן” ואילו משנה תורה „משה מפי עצמו אמרן”, „וברוח הקודש”²¹.

ב. ויש לומר, שלשיטת הבבלי מתווסף כאן עוד עילוי, ובהקדים הדיוק בלשון הבבלי: „כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון מה שכתוב בנביאים, בספר מה שכתוב במגילה” – דלכאורה, בהמשך ללשון „מה שכתוב בנביאים” הי’ עליו לומר „בספר מה שכתוב בכתובים”²²?

יתירה מכך: בירושלמי כתוב אכן,

(17) ס”פ בשלח. וראה תיב”ע ות”י שם. וראה אוה”ח שם יז, יד.
(18) וכל הפריטים של מלחמת ומחיית עמלק נכתבו ונעשו חלק מהתורה.
(19) כמדובר כמ”פ בהחילוק דבבלי וירושלמי דבבלי הוי בתראי לגבי ירושלמי ולכן מפרט יותר (ראה לקו”ש תכ”ד ע’ 168 ואילך. וש”נ).
(20) מגילה לא, ב.
(21) תוד”ה משה שם.
(22) התחלת הלשון בבבלי „כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה”, ולא „תורה” (כבירושלמי) – מוכרח, שהרי זהו עיקר החידוש בבבלי על מה „ששלחו לה” מתחלה „הלא כתבתי לך שלישים שלישים ולא רבעים”, בשמות ובמשנה תורה. משא”כ בירושלמי שם שלא נזכר זה כלל ב„צערם” (של חכמים).

חמשה חומשי תורה⁴⁵ – שעליהם נאמר במפורש „כתב זאת”⁴⁶.

ז. ויש לומר, שזה גופא הפירוש בבקשת אסתר (כמבואר בבבלי) „כתבוני לדורות”: היא ביקשה שהדבר יכתב לא רק כחלק מ„כתובים” ותו לא, אלא „כתבוני לדורות”⁴⁷ – כתיבה שחל עלי’ דין וחיוב כתב (דהתורה), שאז אינו מתבטל, אלא הוא לדורות,

ובפרט לפי הרגוצ’ובי⁴⁸ שמאריך בנוגע ל„דבר הכתוב בתורה”, ש„הוי דבר נמשך ופועל תמיד”⁴⁹, שלכן המתפיס נדר בשבועת משה⁵⁰ חלה זכרון כו’, כתיבת 199 זכרון (ולהעיר מלקו”ש שם ע’ 357)*.

(45) להעיר ממגילה טז, ב: דברי שלום ואמת . . מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה (ובפרש”י שם „כספר תורה עצמו”). וראה גם חדא”ג מהרש”א שם יט, ב ד”ה מ”ד.
(46) אלא ש”ל דנתוסף במה שכתוב במגילה, כי בזכירת מעשה עמלק הנאמר בתורה „כאן ובמשנה תורה” לא נאמר ל’ „ספר”, דנעשה ספר בפ”ע, אלא נאמר בלשון „כתב” – זאת, דמ„זאת” למדין כאן ובמשנה תורה (ראה פרש”י מגילה שם). משא”כ במגילה דהל שם על התפצא „בספר”. וראה מגילה יט, א.

(47) וכן יש לפרש גם להגירסא (הנ”ל הערה 25) „כתבוני בספר”.
(48) ראה מפענה צפונות פ”ה ס”ב. וש”נ. צפע”ג עה”ת בראשית ד, ה.
(49) צפע”ג הלי’ תרומות בהשמטות ע’ 120.
(50) נדרים י, א (במשנה). שם, ב. ובר”ן שם מירושלמי. וראה פ”י הרא”ש שם הטעם ש„נקט לשון נדר”.

(* להעיר מחילוקי הסוגים בהכשר מצוה: הכשר הקרוב ממש להמצוה, הכשר דהכשר, ועוד. ראה שבת קל, א: במקומו של ר”א היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל לעשות איזמל - ואח”כ המצוה מילה. ולהעיר מלקו”ש חט”ו ע’ 454 ואילך. שיחות פורים תשד”מ.

השבועה אף שמשנה התיר את שבועתו – „כיון דהשבועה כתובה בתורה הוי דבר הנמשך וכאילו השבועה ישנו תמיד”⁵¹.

וזהו העילוי שבנצחיות דחמשה חומשי תורה שלא יבטלו, אף ש„כל התורה כולה נצחיות בכללה ובפרטה”⁵² (שבזה נכללים בפשטות גם דברי הנביאים)⁵³; עניני תורה בכלל, נצחיותם מתבטאת בכך שהציונים וההוראות אינם מתחלפים ולא יהי’ בהם לעולם שינוי גרעון ותוספת⁵⁴, ותמיד צריך לקיימם (וכפי שחז”ל אומרים⁵⁵ גם בנוגע לנביאים – „נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה”).

ואילו הנצחיות דחמשה חומשי תורה היא באופן שהציווי עצמו ישנו תמיד⁵⁶. מכיון שחמשה חומשי תורה ענינם – כתב (משא”כ ה”ה „כתב” דנביאים אינו בתור דין כתיבה בפ”ע, אלא בתור הכשר ל„זכרון”⁵⁶ כנ”ל).

(51) הצפע”ג האריך וכתב עד”ו בנוגע לכתב בכלל, בנוגע לשרטוט וכיו”ב – מפענצ”פ פ”ה סל”ב. ואכ”מ.
(52) תניא קו”א ד”ה ולהבין פרטי ההלכות (קס, א).
(53) אבל י”ל דגם בקו”א שם מדובר בהלכות דוקא, וכברמב”ם כאן שגם ע”ז אומרים דלא תבטל כחמשה חומשי תורה.
(54) ואח”כ הלי’ יסוה”ת רפ”ט. יסוד התשיעי ביי”ג עיקרים (פיה”מ בהקדמתו לפ’ חלק). ובכ”מ.

(55) מגילה יד, א.
(56) ראה לקו”ש ח”ה ע’ 240. ח”ה ע’ 151. * (56) ולכן שייך בהם ביטול לעת”ל כמ”ש ברמב”ם כאן והיינו שיבטל דין „כתב” שבהם – אף שההוראות כו’ שבהם ה”ה נצחיים, ככפנים).

(פרט) בכתובים, שמלחמת עמלק תוזכר בכתובים, אלא דין במלחמת עמלק (הרביעי), שצריך להיות „בספר“.

1. עפ"ז יובן גם חילוק הסברות מה שמתחלה שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים שלישים ולא רבעים, ובמסקנה „(עד) שמצאו לו מקרא כתוב בתורה“:

בתחלה למדו שחילוקי המקומות שנזכרה בהם מלחמת עמלק קשורה בחילוקי הדרגות ברוח הקודש [שרק אז נהי' הדבר לחלק מכתבי הקודש, אם „ברוח הקודש נאמרה“⁴¹ (כפי שהגמרא ממשיכה)]. ובמילא יש למנות את שכאן ושכאן תורה כשניים נפרדים, שהרי ישנו הבדל בין ד' הספרים הראשונים ומשנה תורה (כנ"ל סעיף א), ועד"ז זו שנאמרה בשמואל ע"י נביאים היא סוג (ודין) נפרד – נבואה⁴². ובמילא לא ניתן להוסיף את רוח הקודש שבימי אסתר שהוא סוג אחר לגמרי – לאחר

41 אלא דלשמואל מה ש„ברוח“ נאמרה, נאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב (היינו רק כתיבה לצורך קריאתה ולא דין כתיבה בפ"ע ונפק"מ – לטמא את הידים (ראה בפרטיות בריטב"א שם. ובהנסמן בלקו"ש חט"ז ע' 352 הערה 5). והוא כדעת ר"י דדריש „כתב זאת מה שכתוב כאן וזכרון מה שכתוב במשנה תורה בספר מה שכתוב בנביאים“, דגם לדידי' ניתנה לכתוב לצורך קריאתה – ראה תוס' וריטב"א שם. אבל לדעת ר"א המודעי, סתמא דתלמודא כאן ד„בספר מה שכתוב במגילה“, וברוח"ק נאמרה היינו ג"ז שנאמרה לכתוב (בפ"ע). וראה המשך הגמרא „תניא ר' אליעזר אומר כו“.

42 ראה רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ז ה"ב „הנביאים מעלות מעלות הן“. ובה"ו שם „כל הדברים כו' חוץ ממש רבינו רבן של כל הנביאים כו“.

כנ"ל „ומצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים וכתובים . . . זאת תורה . . . זכרון אלו הנביאים . . . בספר אלו הכתובים“!

ויש לומר שבכך מודגש בבבלי, שהעילוי שבזה אינו רק מה שנמצא כתוב בכל חלקי התורה, אלא גם בזה שבכל חלק מתוסף תוקף וחומר מיוחד. ולפיכך משנה הבבלי ואומר (לא „בכתובים“, אלא) „בספר מה שכתוב במגילה“: דהנה בנוגע ל„נביאים“ מובן התוקף שמתוסף ביחס ל„תורה“. אף שתורה היא למעלה מנבואה ונביאים²³

– מ"מ ישנו חומר בדברי נביאים, שהעובר על דברי הנביא חייב מיתה, משא"כ העובר על דברי תורה [ואע"פ שהעונש דעובר על דברי הנביא הוא דוקא אם שמע מפי הנבואה ובעת הנבואה²⁴, מ"מ זה גופא הוכחה, שישנו תוקף בדברי הנביאים בכלל, אפילו כאשר הוא רק „כתוב בנביאים“ (ואינו קשור בפועל בעונש הנ"ל)].

אבל עי"ז ש„כתובה . . . בכתובים“ לא מתוסף לכאורה כל חומר. ולפיכך אומר הבבלי „בספר מה שכתוב במגילה“, כדלקמן.

ג. והדבר יובן ע"פ הביאור בגמרא שם במגילה, וז"ל: „שלחה להם אסתר לחכמים כתבוננו לדורות“²⁵ שלחו לה

23 ראה רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ח וט' (וראה לקו"ש ח"ט ע' 177 ואילך. וש"נ). וראה פרש"י חולין קלו, א ד"ה תורת משה.

24 האריך בזה בצפ"ע נ"ב כ"מ (הובא בלקו"ש שם ע' 181. וש"נ).

25 בעי"ז כאן (וראה בדק"ס מכ"י וכ"מ) הגי' „כתבוננו בספר“. וראה לקמן בפנים.

26 משלי כב, כ.

27 ראה טורי אבן, פני יהושע, שפת אמת ומפרשי העי'.

28 ועיי"ש מה שתירצו.

ד. עוד ענין הדורש ביאור: הרמב"ם פוסק³², "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם". בהגהות מיי' מביא כמקור לדברים את הירושלמי מגילה שם בהמשך הסוגיא³⁰: ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת ספרי תורה אינן עתידין ליבטל מה טעמא קול גדול ולא יספיק³¹, רשב"ל אמר אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל כו'.

האלישיך בפירושו על מגילת אסתר³², מבאר את המקור למרוז"ל שמגילת אסתר אינה עתידה ליבטל, מהלימוד הנ"ל³³ שמצאו בתורה כתב זאת זכרון בספר, ולומדים ש"בספר" קאי על המגילה, "ע"כ ראו רז"ל לומר שלא יבטל הס' הזה כי מצות התורה היא לכותבו וע"כ כאשר אין התורה מתבטלת גם מה שצותה לכתוב לא יתבטל משא"כ בכל ספרי נביאים וכתובים שלא ציותה התורה לכותבם".

(29) הל' מגילה ס"ב.

(30) כ"ה הלשון בירושלמי (ובהגהמ"י – בכמה שינויי לשון).

(31) ואתחנן ה, יט.

(32) משאת משה למג"ט, כת (הובא גם במראה הפנים לירושלמי שם. ע"ש ולקמן בפנים).

(33) ועיי"ש שמבאר לפנ"ז כי בימות המשיח שתמלא הארץ דיעה נבין לאשורו מתוך התורה כל מה שבנביאים וכתובים וע"כ יתבטל כי לא יהי' לנו צורך אליהם. וראה יפה מראה ומראה הפנים לירושלמי מגילה שם. קה"ע שם. רדב"ו שבסוף הערה הבאה. ועוד.

שבמגילת אסתר, מובן מלשון הגמרא גופא: בנוגע לנביאים למדים זאת מהתיבה "זכרון", מה שכתוב בנביאים, ובנוגע למגילה לומדים זאת מתיבת "בספר", מה שכתוב במגילה". כלומר, מה שכתוב בנביאים החיוב הוא (רק) "זכרון", הציווי בזה אינו (כל כך) הכתיבה מצד עצמה, אלא מה שה"זכרון" בא ע"י הכתיבה בנביאים,

משא"כ במגילה הציווי בזה הוא "בספר", שנוסף על ה"ושים באוני יהושע" שע"י הדיבור באוני, תהי' כתיבה "בספר" – מה שכתוב במגילה". ויש לומר שזהו גם החילוק בין הירושלמי לבבלי:

בירושלמי באים ללמוד שזכירת מעשה עמלק צריכה להיות כתובה³⁶ בתורה ובנביאים ובכתובים, ומכיון שמצוינו זאת רק בתורה ובנביאים, ולא בכתובים, מובן שזהו המקור לכתיבת המגילה בכדי שתהי' זכירת מעשה עמלק גם בין הכתובים, ובספר אלו הכתובים³⁷. אבל אין מפרטים את המגילה כענין בפ"ע; אין זה דין (פרט) בכתיבת המגילה, אלא דין (פרט) בכתיבת הכתובים, שמזכירים מחייבת עמלק גם בכתיבתם.

(36) כ"ה בפ"י קה"ע שם ד"ה היו מצטערין ודי"ה ומצאו אותה. אבל להרמב"ן ריש מגילה (וכמה מפרשים) סוגיית הירושלמי קאי על עצם התקנה דימי משתה ושמתה (ראה לקו"ש חט"ו ע' 352 ואילך. ובהערה 15 שם. ושי"ג). אבל גם לפירושים י"ל דבהלימוד נכלל (עכ"פ) גם לכותבו בין הכתובים. משא"כ להבבלי דשליחות זו השני' דאסתר הי' רק ע"ז ד"כתבוני לדורות" – ראה לקו"ש שם. וראה מרגניא טבא לשהמ"צ להרמב"ם שורש א אות ה.

(37) ראה חד"ג ופנ"ג בבבלי כאן.

(38) באברבנאל בהקדמתו לפי' לנביאים הראשונים ד"ה ואומר שהיתה וד"ה ואומר בתשובת, שבנביאים הי' ציווי ה' לנביא שיכתוב כל ספר (ועיי"ש שכתב שזהו א' מהחילוקים בין נביאים וכתובים, דבכתובים לא בא אליהם ציווי אלקי להברוא). אבל אעפ"כ י"ל שתוכנו ענין כתיבה (בשביל) זכרון (ולהעיר מירושלמי שם: זכרון אלו הנביאים וכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' וגו'), ולא כמגילה שתוכנה – כתיבת ספר, ככפנים.

(39) להעיר מצפ"נ לרמב"ם הל' מגילה פ"א ה"א שלאחרי שמבאר (שמלבד מצות קריאת מגילה... צריך כדין ספר דאל"כ הוה ע"פ... יש בה מצות כתיבה ולכך ס"ל דמטמא את הידים (ע"ש). ומהמשך הגמרא מוכח דכ"ה לדיעה זו דדריש בספר מה שכתוב במגילה, עיי"ש ברש"י ד"ה הוא דאמר. ריטבי"א שם. ועוד) כתב להלן "אך עוד נ"מ שנתנה לכתוב בפ"ע... וא"כ גם בכתיבתה יש שני דברים אחד מה שכתבה בכלל כל הכתובים וגם בפני עצמה ולכך נקראת מגילה".

(40) ע"פ הנ"ל בהחילוק דבבלי וירושלמי יומתק המשך המאמר בירושלמי "המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני" דמפרש בצפ"ע שם, ור"ל הכתיבה" (וראה גם מרגניא טבא לשהמ"צ שם). והיינו דבאו להוסיף על הנאמר לפנ"ז, ומצאו אותה כתובה כו' בכתובים כו' בספר אלו הכתובים", דהרי רק חלק ופרט מהכתובים, וע"ז מוסיפים דנאמר בזה דין כתיבה בפ"ע בנוגע להמגילה (לא רק דין בכתובים שהי' כתיב בהם מעשה עמלק, ובצפ"ע נ"מ ממשיך שם, ולכן מבואר שם דאין עתידה להבטל" (ראה לקמן בפנים).